

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

(7:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1911, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 10 Oktober</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Läsnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1911</p>
--------------------------	--	--------------------------------------	---	-------------

På partistyrelsens expedition.

Vi skulle för Morgonbris' räkning ha en intervju med vår partisekreterare, som under hela valkampanjen med outtröttlig energi lett det ytterst krävande valarbetet.

Dag efter dag har han formligen »haft trådarna i sin hand», ty från Sverges sydligaste provins, Skåne, allt upp till Lappmarken har telefonen bringat bud om valarbetet, och dagligen och stundligen har kontakten bibehållits med landsbygden.

Ni må veta att Fredrik Ström är inte bara idealisten, drömmaren och diktaren, utan också den dugande praktiske organisatören, som med seg energi och planmässigt arbete förstår att åstadkomma hart när underverk.

Redan inom Socialdem. ungdomsförbundet visade han prov på sin dugande kraft och

jag vill säga att hans största styrka nog ligger i den förmåga han har att *ena* och *hänföra* alla olika viljor till kamp för ideerna.

Det finnes en otrolig energi hos honom när det gäller de socialistiska iderna, och för *deras skull* måste alla enas vid ett sådant utomordentligt tillfälle.

Såväl »de gamla» som »de unga» måste därför utan vidare med i valkampen, därom var ej annat tal, och

sålunda fingo vi bevittna hur fr. o. m. Branting, Lindqvist och Lindhagen t. o. m. de yngsta av ungdomsförbundets agitatorer sändes ut över land och stad.

Vår intervju blev, tack vare partisekreterarens välvilliga upplysningar, mera givande för oss än vi vågat hoppas.

— Ja, nu lida valen mot sitt slut. Nu vet man snart resultatet? Vad säger partisekreteraren om slaget?

— Ja, nu är slaget vunnet. Det har varit det hårdaste valslag jag bevittnat. T. o. m. de som voro med under 80-talets tullstrider förklara att det var småfjärder mot denna sommars väldiga strid. Och segrare är socialdemokratin.

— Var segern väntad?

— Ja, nog visste vi, att vi skulle gå ansenligt framåt och att högern skulle minska, medan liberalerna blott höllo sina ställningar. Men aldrig kunde någon ana att högern skulle bli så tilltygad, så halvt förintad, nära på förvandlad t. kammarens minsta parti ifrån ett mäktigt regeringsparti som behandlade landet som en bolagsdomän.

Fredrik Ström, Anna Starkey och "Lilla Nisse".

— Nej, t. o. m. liberalerna äro ju nu en smula ängsliga för att vi slagit högern för hårt och socialdemokraterna blivit för mäktiga.

— Ja. Dagens Nyheter lovade oss ju i juli endast mellan 31—52 mandat, medan liberalerna i lyckligt fall skulle springa upp till långt över hundra, 115 tror jag. Vi skrattade när vi sågo dessa siffror, men teo, ty folk kunde gärna få leva i den tron.

— Hur beräknades siffrorna i den soc.-dem. generalstaben?

— Vi ha aldrig räknat med lägre än 54 soc.-dem. mandat och 125,000 soc.-dem. röster. Men redan i augusti, när vi sågo fälttågsplanen kunna genomföras sådan den uppgjorts, räknade vi med 60 mandat och 150,000 röster.

— Fälttågsplanen, den avslöjar ni förstås inte ens nu efteråt, väl?

— Nej, naturligtvis inte, och partisekreteraren log ett mystiskt leende.

— Nå, vad är det som bringat oss den stora segern?

— Jag skulle kunna svara med ett ord: våra *ideer*. Vill man gå till detaljer, så är det vår organisation, vår agitation, våra tiotusentals tappra, outtröttliga partivänner, de djupa leden och deras arbete — detta har bringat oss segern. Men det är ju ideerna, ty ideerna ha ju skapat organisationen, besjälade agitationen, av trötta arbetets män och kvinnor skapat hänförda kämpar. Det är den förkättrade hänförelsen som vunnit slaget åt oss, kan man också säga, om man vill.

— Ha vi haft en god valorganisation?

— Ja, den har varit *mycket* god. Utan den hade vi stått oss slätt. Vi ha i regel haft synnerligen dugliga distriktsstyrelser, nitiska och klarsynta. Dem ha sedan bistått valkrets- och kommunstyrelser. På landsbygden har vi sedan haft sockenkommitterade i de flesta socknar, på många håll t. o. m. by- och gårdskommitterade. Vår strävan måste bli att för *varje* by och större gård få en energisk och pålitlig kommitterad. När vi ha det ha vi allt. I städerna ha vi ju rote-, kvarters- och numera, i Stockholm åtminstone, till stor del även särskilda huskommitterade. Detta system måste genomföras fullständigt i alla städer och större samhällen och det ska vi söka ha gjort till nästa val.

— Och så ha vi agitationen?

— Ja, den har ju varit av olika slag. Först ha vi den skriftliga propagandan. Här går intet upp emot *partipressen*. Den är agitationens lungor, det har valen åter visat. Våra partitidningar ha gjort väldiga insatser i valstriden. Se, tidningen är en daglig agitator, som når tusenden varje dag, som ständigt kommer igen. Men våra partitidningar måste ut i *större* ppplagor, vi måste tränga ut till *allt* småfolk med dem. Här är en oerhörd uppgift att fylla och den *måste* fyllas. Icke minst måste kvinnorna fostras att läsa arbetarpresen i stället för den gula borgarpresen. Skriv det!

— Ja, det är verkligen sant, det be-

hövs sägas om och om igen. Nå, den andra agitationen?

— Ja, sammanlagt har väl utgivits 1 1/2 miljon ex. vallitteratur. Valmanifestet utgick i över 1/2 milj. och rönt livlig efterfrågan. Diverse flygblad gingo ut i långt över 1/3 milj. och så valbroshyrerna i 1/2 milj. Av dessa rönt Lindhagens »Den stora plundringen» den allra största åtgången. Den formligen slogen slogs man om överallt. Klefbeckss »Är det sant?» och Sändlers »Miljonernas samhälle» gingo också väldigt. God åtgång hade också Linders »Småbönderna och valen» samt Palmstiernas »Bondens hemmanslott». Valaffischerna ströko mest åt varje exemplar.

— Nå, den muntliga agitationen då?

— Ja, här tar väl de röda bilerna priset. Jag har ännu icke fått siffrorna från dem klara, men det blir väl bortemot halva miljonen åhörare biltalarna talat inför. Den allra mest effektiva av all muntlig agitation är dock det personliga övertygandet, partikamraternas gärningar i det tysta, där en efter en övertygas och vinnes för vår sak. *Denna* agitation, det är dock den som har den största effekten.

— Hur många egentliga valtalare ha varit ute?

— Det kan ännu inte sägas. Det blir flera hundra, när det blir klart. Först och främst ha ju nästan alla riksdagsmännen legat i hela sommaren. Här tar Branting priset. Med en otrolig uthållighet har han legat i från norr till söder, från öster till väster. Ibland har han talat två, tre, ja, den söndagen han var med röda bilen sju gånger om dagen. Och att dessa tal haft *stor* verkan förstå ju alla. Sedan Lindhagen kom hem från sin sjukresa har även han talat ofta och inför väldiga skaror, som ofta vandrat flera mil. I Hälsingland, Dalarne, Medelpad, Värmland, där vi vunno några av våra vackraste segrar har Lindhagen talat till bönderna och tagit dem med sin enkla gripande vältalighet. Landsorganisationens ordf., Herman Lindqvist, har också legat väldigt i och utfört ett betydande arbete för partiet och därmed också för fackföreningsrörelsen. Nu när lockoutens regering faller, så har den fackliga ledningens män tackat Lindman och Hamilton för sist på ett sätt som dessa säkerligen icke anade 1909, när kammen svällde som värst. Ett outtröttligt arbete har också utförts av F. W. Thorsson, inte bara i Skåne, utan även utanför det rikets gränser. Likaså Adler, »agitationens champion», som han döpts till, Linders, Lindberg, Rydén, Söderberg, Carleson, Z. Höglund, Lindblad, Kata, Strömberg, Fabian, Bernh. Eriksson, Wallin, Palmstierna, K. Eriksson, Sven Persson, Spak, Viktor Larsson, Sandler, Borg, Aug. Nilsson, Christierson, Vännerström, Thorberg, ja här skulle jag kunna sitta och räkna upp namn i långa rader. Det är helt enkelt en oerhörd agitation som utförts. Alla ha gjort sin plikt, det kan jag försäkra.

— Det är ju mycket glädjande. Men vilka är det som nu gett vårt parti sina röster?

— Ja, det är ju helt naturligt först och främst industriarbetarna, vidare funktionärer i statens och andra liknande verk, såsom järnvägsmän, postmän etc. Stora massor lantarbetare ha redan från första stund slutit sig till oss. Och icke så få småbönder. De stora segrarna i Gävleborgs län, Dalarne och Värmland ha möjliggjorts just genom böndernas anslutning. Detta visar att *framtiden är vår*.

— Vi ha sålunda de bästa förhoppningar även vid nästa val?

— De allra bästa. Då hoppas jag vi ska ha en riktig krigskassa när vi börja, en fullbordad organisation, en ännu bättre agitationsapparat, en starkare partipress, och om vi också skulle få en förenad fiende, så tror jag ändå på seger. Nota bene, om vi *arbeta, arbeta, arbeta* under tiden, ty utan arbete får man ingenting och vinner ingenting. Och så låt oss bevara *hänförelsen* i arbetet.

— Nå, är det något som ytterligare bidragit till vår seger?

— Ja, Folkförbundets blå bilar ha hjälpt oss betydligt. Läger sig högern nästa val till med fler sådana och samma agitatorer, så undrar jag om där kommer en enda högerman tillbaka till riksdagen. Vi ska allvarligt hoppas att Folkförbundet får leva och frodas, ty då är det snart slut med högern.

Härmed var intervjun slut.

Men vi få i denna intervju inte glömma alla de andra på expeditionen, som slitit under denna heta valkampanj. F. o. m. partikassören C. G. T. Wickman och Anna Sterky t. o. m. »lilla Nisse», Karl Ziesnitz yngsta gosse, som är anställd på expeditionen, och sålunda gått in i sin fars fotspår. »Lilla Nisse» vore nog värd sitt eget kapitel.

Det har varit en brådska, en entusiasm i det annars så torra expeditionsarbetet, som nogsam visat att *alla stodo solidariska* i kampen mot reaktionen. Denna känsla gjorde arbetet lätt för oss andra ute i bygderna — och alltid hade vi, när »packorna» kommo, något vänligt och uppmuntrande ord från Anna Sterky, »som slet som en lille häst» under denna allenastående valsommar år 1911.

Därför må vår tacksamhet gälla *alla*, ingen nämnd och ingen glömd, som delat arbetsbördan sig emellan på partiexpeditionen — valrörelsens hjärta och hjärna.

K. D—m.

Obs! Morgonbris' kommissionärer!

Alla rekvisitioner, penningförsändelser, adressförändringar, nya kommissionärerens namn och adress m. m., som berör expeditionen, skola sändas under nedanstående adress.

Morgonbris' lösnummerpris är 10 öre. Kommissionärer erhålla 20 proc. och skola redovisa senast en månad efter tidningens mottagande.

Morgonbris' expedition.

Signe Svensson,

Upplandsgatan 85, 4 tr. Stockholm.

Kata Dalström och valarbetet.

Kata Dalström var verkligen hemma i förra veckan — annars är hon mest ute och reser som var man och kvinna vet — därför kunde Morgonbris få höra litet av henne själv om hennes flitiga deltagande i valarbetet. Så här är i korta drag hennes sommarhistoria.

Hon var med om den första bilturen redan i maj månad, då på lördag och söndag 7 möten avhölls i Sörmland. Under juni månad företog hon med den nu nyvalde riksdagsmannen J. E. Berglund från Kramfors en färd genom Ångermanland. 31 möten! De började med Adalen och fortsatte efter hela Ångermanland. Så gott som alla sågverken besöktes.

Det är minsann ej så lätt alla gånger att orka och hinna med, när folk kommer med böner om extra möten. Men Kata Dalström är bara rörd över pretentionerna på henne. Så berättar hon som ett av sina bästa minnen, hur

en flottkarl företrädde de andra flottkarlarna uppe vid Sandslån vid Ångermanälven och frågade henne på aftonen, då hon just slutat tala, om ej de som hade nattskift också skulle få ett möte. "Men skall ni då begära att jag skall tala kl. 7 i morgon bittida för er" försökte hon med en protest. "Ja, när man fått ett ämbete så skall man väl sköta", svarade flottkarlen. Och den snälla Kata gav naturligtvis med sig och talade för nattskiftet kl. 7 på morgonen. Omkring 200 män kommo direkt från flottningsarbetet och hörde på.

Så gick vägen till Kemparnes rike invid Örnsköldsvik, Domsjö och Mo. Sedan fortsattes agitationen ute på själva landsbygden bland bondbefolkningen. Själva Västansjöbönderna voro vänligt sinnade emot oss — säger Kata Dalström med rätta med stolthet.

Efter några dagars ferier togs resorna på nytt upp den 10 juli i vårt lands andra ända i Bohuslän — nu ensam — med möte längst upp i Idefjorden för stenhuggarna. Så fortsattes genom hela Bohuslän — sär-

skilt talar Kata Dalström om ett stort möte i Skee för bönder — Åkermans valkrets. Så har stora möten avhållits i Tysekil och vid Härnässet, dit stenhuggarna samlats.

Vidare 6 möten i Västergötland, bl. a. det mycket stora mötet i Vara med 1,000 personer i socialistskräckens alla mörkaste orter! Där talades om "Vad vill socialdemokraterna".

Efter beskrivningen på allt detta arbetande säger Kata: "Sedan började den stora sträckturnén" — med början i Iljo och Fågelås utanför Poseska godset Almnäs, där just då Lindman varit och gästade efter sitt Skaratal. Så kom Östergötland, med början i det gamla Vadstena; efter 3 möten i Östergötland gick färden in i Småland med början i Tranås, där "en vidräkning med systemet Lindman" var ämnat. Vidare 4 Smålandsmöten.

Så söderut än en gång till Blekinge med 9 möten, bl. a. i Sävsjömåla ute på den rena, rama Blekingebygden. Så fortsattes åter i Småland med ytterligare 10 möten. "Då var jag inne i det allra mörkaste Småland" i Ham-

Några drag ur det industriella Englands skaplynne.

Av
Gustaf F. Steffen.*)

Storindustrialismens mål.

Att resa omkring och iakttaga det industriella England är på samma gång modingivande och modstjälande.

Man iakttar hos dessa människor en sådan lysande förmåga att i ekonomiska ting uträtta vad de vilja, att befalla och disciplinera sig själva utan byråkratiska omvägar, att tillgodose sina gemensamma intressen medelst stora associationer utan byråkratiska överdrifter, och över huvud taget att bygga upp och vidmakthålla ett det mest storartade och invecklade ekonomiska samhällsliv utan kraftödande formalism, småaktig polis-kontroll eller förslavande pådrivning utifrån. Det ligger otvivelaktigt någonting uppfriskande i att iakttaga denna tendens att lita till individuell företagsamhet och arbetslust, individuell rättskänsla och självkontroll, individuell frihetskärlek och samfundsinstant för att hålla det väldiga samhällsmaskineriet i gång. Allt detta vittnar om, att det i nationen allmänt existerar en sund, i detalj klarsynt uppfattning av livets materiella förutsättningar och en verklig böjelse för att handskas med dessa och bekväma sig efter dem. Man arbetar med lust och förhåller sig som realist gentemot ekonomiska ting. Man har verklig passion för all praktisk verksamhet, och man anser att framgång i alla hederliga yrken är lika hedrande...

Här måste emellertid lovprisaren hålla

*) Ur *Brittiska strövtåg*, Albert Bonniers förlag.

inne. Vad som häjdar honom är det oundvikliga spørsmålet *cui bono?* Vad är målet för all denna »praktiska» verksamhet, ändamålet med all denna »hedrande» kommersiella och industriella framgång?

Den som vandrar i det industriella England med detta spørsmål på läpparna har ungefär lika mycken utsikt att få ett tillfredsställande svar av maskinerna som av dessas ägare och betjänare.

»Mer verksamhet», gnissla maskinerna med den för deras maskinsjälur egendommiga begränsningen av de andliga vyerna. »Mer verksamhet och mer framgång» tycks också vara det enda svar, som ljuder mot oss ur bruset av fabriksstädernas ständigt hastande människomassor.

De hasta — varthän?

Då man betraktar det industriella England och lyssnar till de ensidigt industriella idéer, som röra sig i befolkningens huvuden, skulle man kunna draga slutsatsen, att den västeuropeiska civilisationens innersta mening är, att alstra fler och fler människor och bättre och bättre maskiner för dessa människors uppehälle.

Befolkningssiffrorna växa i det oerhörda — i den mån som maskinförbättringarna tillstådja livnärandet av allt större massor. Det vill säga, att i den mån som vår förbättrade teknik tillstådjer oss att producera större varukvantiteter på en given jordareal, alstra vi nya människomassor — för att producera dessa större varukvantiteter. Detta skulle ge oss ett rent kvantitativt »ideal» för mänsklighetens tillvaro på denna planet — vilket betyder, att det icke är något ideal alls, utan den ödligaste meningslöshet, ett förfärande själlöst hasardspel med hundratals millioner människoöden.

Därigenom att ett folk ger en ofantlig omfattning åt ett mekaniskt och skön-

hetsfientligt, ensidigt på det materiella riktandet av kommersiella slughuvuden och gåpåare hänsyftande produktionssystem, uppstår faran att hela folkets grundlynne blir dumt-energiskt (liksom maskinernas), estetiskt-likgiltigt (liksom maskinernas produktionsresultat) och monomaniskt-kommersiellt (liksom de ledande, tongivande penningaristokraternas). Härmed är också sagt, att en hel del av kulturens kostligaste frukter för beständigt äro dömda att stå i kart, där en sådan jordmån är förhäskande.

Det är icke en mer fulländad produktionspolitik allena, som göres oss behov. Vi behöva framför allt en kulturpolitik för att ge riktning och mening åt våra nya ekonomiska och sociala anordningar. Vi måste i första rummet taga parti för ett naturfriskt, på starka safter rikt, till ändlösa framtidsförhoppningar berättigande kulturliv inom hela folket — ett kulturliv, som ej bär skepnad av någon snål lyckosökare med ögonen slutna för fjärran forntid och fjärran framtid samt med alla sinnena koncentrerade på nuets ekonomiska vinning eller sociala fridfullhet; utan ett kulturliv, som bygger sunt, starkt och stort med stolt medvetenhet om, att vad som nu förefaller ofullgånget och obekvämt, oekonomiskt och fridöst, är så just därför att här bygges ett jätteverk för årtusenden — ett verk som vill taga sin tid för att mogna.

Det vore sålunda icke storindustrialismens obekväma sidor för den närvarande generationen, icke nödvändigtvis t. ex. den kamp mellan samhällsklasserna, som den alstrat och underhåller, men väl dess för rasens livsduglighet farliga tendenser, t. ex. arbetarklassens försvagande och fördummande genom osunt, enformigt, ideallöst fabriks- och storstadsliv, som skulle kunna sägas giva storindustrialismen ett negativt värde för kulturlivet.

marskjölds hemort, Tuna — där var landsvägsnöte. Talarinnan måste stå på ett milstolpestenröse; det var en sen augustikväll och en lykta, upphängd på en vägvisarearm, lyste upp för anteckningarna. Hammerskjölds anhängare klagade bitterligen över att länsmanen ej förbjudit mötet, men det vågar man dock i regel ej längre.

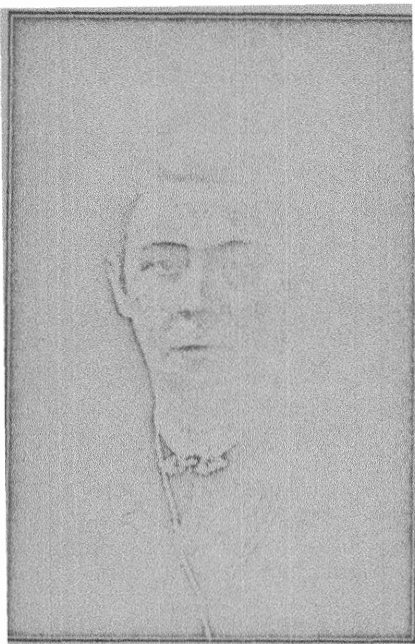
Dagen därpå, som var söndag, voro stora möten anordnade i Kvistdala och Misterhult, där förut kyrkoherde Mourling varit enväldshärskare på åsikternas område.

Ännu ett tag flyttade Kata Dalström in i Östergötland med ännu 3 möten — nu var man inne i sept. Turnén avslutades i Björkvik i Södermanland — ett "mycket stämningsfullt möte på landsbygden".

Som slutomdöme från sin agitation anförde Kata Dalström, att en fullständig strömkantring ägt rum i bygderna och att socialistskräcken är brutten, varför man till en del har att tacka högerlögnerna.

Imponerad och tyst måste man taga emot denna berättelse om ett intensivt valarbete. Blicken föll på en re-

produktion av Sacha Schneider — en av Kata Dalströms mest beundrade

KATA DALSTRÖM

konstnärer — en tavla över ämnet: "Kampen om en själ". Den var ta-

lariinnan så kär, att den följt henne på många resor. Kampen om en själ — det själsliga i en gudalik ynglingsgestalt, som kämpar mot odjuret om människosjälen. Konst intresserar vår främsta kvinnliga agitator djupt. Intresset därför och ett ganska grundligt fördjupande i vissa specialstudier inom de rent andliga spörsmålen värld är den källa, som i förening med hennes intensiva, odödliga hängivenhet för socialismen, håller Kata Dalström vid vigör och gör henne alltid lika ung och frimodig. Intervjuaren kom också att se på en av hennes mest lästa böcker. Det var "Visheten och ödet" av Mutterlinek med många förstrykningar. Nietzsche hör också till Kata Dalströms mycket lästa författare. Bättre valspråk för en agitator än hon valt ur Nietzsche till sitt kan icke väljas. Så här lyder det:

"Där du står sätt spaden i källan just där rinner. Bry dig ej om mörkmäns skri: helvetet där brinner."

A. L.

Ensam kväll.

(Ur »De röda rosornas folk» av Ture Nerman.)

Må skymningen sjunka
kring mej och mitt minne —
jag såge det slockna
med lust i mitt sinne,
såge, hur dag och drömmar jag miste,
såge det lycklig,
om bara jag visste —

att en gång morgon bräckte,
att en gång hanen gol,
att en gång ett jusets släkte
fick skratta i sol,
att en gång, det folket, jag anat,
steg fram ur drömmarnas dis
i det paradiset,
min järvaste tanke spanat —

att en gång allt liv fick vingar
och stego i sång mot sky,
i sång som ej bara klingar,
nej, en naket ny,
som tände upp eld på härden
och brände i alla blod,
tills den gjorde en god
och dansande gud av all värden —

att en gång lyckan loge
mot alla och ingen gick
allena i gränden och stoge
med tiggargblick,
när andra möttes med smekande
händer att vandra hän
under knoppgröna trän
i vårkvällar lena, lekande

Om sedan jag visste,
att någon, som setat

i solen och lyckan,
en afton sej letat
bort till den vrå,
där jag okänd multnat omsider,
och grunnat på
gamla multnade tider
och tänkt på de tusen,
som sjungit och lidit
i ensliga husen,
som hungrande skridit
fattiga frusna den långtande leden
av drömmar om Eden —

och denne, som tänkte,
av minnena tagen
huvudet sänkte
och smekte den kalla
jord där vi gömtes,
vi alla
som glömts
men som drömde och diktade morgondagen —

* * *

Utom denna vackra, till hjärtat talande dikt innehåller Ture Nermans på Frams förlag utkomna dikthäfte (pris 25 öre) även ett par rena agitationsdikter av verkligt värde. Så t. ex. »Under röda fanor» med musik till som säkerligen kommer att bli en av våra ofta sjungna socialistsånger.

För de tyska soc.-dem. kvinnornas sjätte kongress kommer att lämnas redogörelse i nästa nummer av Morgonbris. Likaså för

Kvinnornas nattarbetsfråga, vad angår erhållande av dispens, varom statistik föreligger i Meddelanden från kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik.

För klubbmöten.

Förslag till diskussionsämnen i skolfrågan.

1) Bör folkskolan omdanas till gemensam bottenkola, och i så fall, hur bör denna omdaning, enligt vår uppfattning, ske?

2) Kunna mödrarna försvara, att de utan protest finna sig i halvtidsläsning, som vid många folkskolor ännu äger rum?

3) Är det önskligt att åtminstone ett främmande språk införes i folkskolan, och bör i så fall tyska eller engelska anses som lämpligast?

Vi uppmana Morgonbris' läsarinor att taga upp dessa frågor till grundlig diskussion å vinterns klubbmöten.

Rösträttskvinnorna och valarbetet.

Även i denna fråga kan lämnas statistik och en mycket uppmuntrande sändan, emedan 414,895 röster avgivits för kvinnorösträttens anhängare, under det att högern eller det mot kvinnorösträtten fiendliga partiet icke kunnat uppå båda mera än 188,276 röster.

Ett icke obetydligt arbete har nedlagts av landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt genom att förmedla kvinnliga talare till mötena. Ur statistiken därom må anföras att genom denna förenings försorg eller på dess bekostnad kvinnor talat på 217 möten, varav 160 frisinnade och 57 soc.-demokratiska.

Ett samtal med Nils Adler.

Det hade sagts mig, att denne man slagit talarerekordet inom den socialistiska valagitationen. Och vilken talarestatistik fick jag icke genast fram bara efter några minuters samtal.

Resor från 24 maj—19 september i ett sträck med endast två dagars ledighet. Ibland 2 föredrag om lördagarna och ända upp till 5 på söndagarna. Långa föredrag! En dag omkring 7 timmar sammanräknat. 132 föredrag! Vilken talarestatistik! Denna intensitet kan liknas med Rösiös.

I alla landskap har han varit under sin turné — med ett undantag när.

Jag fick tala vidare med denne man, som i 9 år varit vid huvudstadens spårvagnar och nu ser framtiden å landsbygden. I hela Norrland en mycket stor förbittring emot det sätt, varpå bolagen farit fram. Han talade särskilt om norra Hälsingland — en bit Sverge, som ju räknas till en av våra avkrokar. Flottnings- och timmerarbetare, arbetare vid kolmilorna, alla dragas med bitter erfarenhet dels av bolagens framfart, dels militärutgifterna i form av direkta skatter, dels tullarna. "För såvitt jag kan se", sade Adler. "finns det här ännu en mängd ouppbådade skaror, som komma att rycka fram för socialdemokratin vid nästa val." Även i själva Jämtland skola socialdemokraterna få betydligt ökat inflytande.

I södra Sverge var bland de stora godsens statare, som för första gången fått rösträtt, stark stämning.

På rena landsbygden var det de bästa mötena och även där den mest beundransvärda organisation. Vissa trakter voro indelade såsom radier i delar en cirkel och för varje segment ansvarade några medlemmar av en arbetarekommun eller en klubb att det spriddes litteratur och att där samlades folk till mötena.

Huvudsakligen har Adler hållit sig till närings- — jord- — och tullfrågorna i sina föredrag. Vad han allt tyckte i jordfrågan kunde man ej fordra av honom att han skulle redogöra för i en intervju. Mycket, mycket mer skulle göras för jordens avdikning, för bildnings- och upplysningsarbetet bland jordens brukare, för åstadkommandet av en stark jordbrukskooperation — allt för möjliggörandet av en verklig jordkultur. Vårt folks framtid och existens beror till stor del på en rationell jord- och skogskultur.

Det var naturligtvis så många vackra detaljer att minnas från en sådan agitationsresa att det syntes svårt för talaren att välja ut någon särskild att andraga. Så kom en bild fram: det var i Liatorp i Småland, där aldrig något föredrag hållits förr. Där steg en gammal bonde fram och sade att så långt

det var möjligt skulle de följa det evangelium, som nu predikats.

Adler hade också sålt en mängd litteratur och det roade honom kunna uppge siffran — 1,032 kr. — ej blott för den höga siffrans skull, utan också för att han själv är siffermänniska och är road av statistik. Därav hade han sålt av Sändlers bok omkring 500 ex.

NILS ADLER.

En annan synpunkt som Adler gärna anlägger i sina föredrag är att ej väcka för stora förhoppningar om vad socialdemokraterna nu kunna uträtta och att det fordras uthållighet och arbete ej blott i arbetet för socialismen utan även i vars och ens arbete i det enskilda. Detta senare med anledning av småbrukarörelsen; där säkerligen en del folk inbillat sig att allt skulle gå så lätt. Nils Adler skall själv bli småbrukare — vid nationalföreningens koloni i Bankesta; han avskyr stadslivet.

Var herr Adler nöjd med valutgången? Ja, synbarligen tvåfaldigt, först för det goda resultatets skull i och för sig självt samt också för att han fått rätt, som spått just detta valresultat för socialdemokraterna och därför ansetts som överdrivet troende.

Till sist ville den, som hållit de flesta föredragen denna sommar och sett så mycket från landsbygden, framhålla, att om det bedrives en målmedveten och kraftig agitation nästa riksdagsmannaval, så skall det vara möjligt för oss att väsentligt öka vår numerär.

A. L.

Minnen från Finland.

Av

En medlem i Stockholms Tjänarinneförening.

Midsommaren 1911 lyckades under teknad jämte ett par kamrater erhålla semester, och medföljde till det svenska finska ungdomsmötet i Hälsingfors. Det var oförgätliga dagar, dem vi aldrig

glömma och särskilt minnas vi den strålande midsommaraftonen vid Finns folkhögskola. Föreståndaren för denna, hr Arvid Mörne, höll här hälsningstalet. Det var starka, manliga ord, som grepo varje hjärta och tanke, det var skalden, människovännen och frihetskämpen, som gav det bästa av sin dröm, sin gärning och sitt liv för såväl den sociala som den nationella friheten.

De som läste dagspressen vid denna tid veta ju hur härlig denna resa var och jag behöver ej nu dröja vid detaljer. Vi hade nämligen flera intressen att bevaka under vår lustfärd, ty såsom varande medlemmar i Stockholms tjänarinneförening voro vi högst intresserade att få se den finska rörelsen på lite närmare håll. Vi visste nämligen att där fanns ett tjänarinnehem. Vid vår ankomst dit blevo vi på det hjärtligaste mottagna. Här träffade vi präktiga, hängivna kamrater som arbeta och göra allt för sitt hem och sina idéer. Här har Miina Sillanpää nedlagt ett erkännansvärt arbete.

Tjänarinneföreningen i Hälsingfors bildades år 1898 och efter endast ett par års verksamhet öppnades nämnda hem. Nu kanske någon tror att det är som i Stockholm, ett hem för gamla utarbetade tjänarinnor, där de kunna köpa sig in för en eventuellt sparad slant. Nej, så är det ej, utan ett hem där en ensam värnlös flicka kan erhålla skydd vid tider då hon står utan plats, eller då hon kommer in från landet för att söka plats. Våra kamrater hade lyckats erhålla en synnerligen lämplig tillflyktsort i ett envåningshus, där de i samband med hemmet ha anordnat en tvätt- och strykinrättning, samt bostäder åt personalen. Hemmet är mycket praktiskt inrättat, så att man vid vissa tillfällen, flyttningstider etc., kan upplåta sängplats åt ända till 40 flickor. Priset är 50 penni första natten och sedermera 35 penni tills man lyckas erhålla plats. Alla tjänarinnor i Finland ha också reda på att här bli de behandlade som kamrater, och begagna sig i stor utsträckning av denna fördel.

Betydelsen av ett sådant hem är stor, icke minst från agitationssynpunkt: att ha en fördel, direkt utsprungen från organisationen, att visa på, och att på detta sätt komma i direkt beröring med ett stort antal flickor och personligen kunna agitera för att söka få dem att förstå organisationens betydelse.

Så är också den finska tjänarinnerörelsen vida mer omfattande än i vårt land. Det finns 22 föreningar, som tillsammans utgöra ett förbund med sitt centrum beläget i Hälsingfors. Förbundets ordförande är Miina Sillanpää, och i henne har det sin mest dugande kraft. Hon är den som ryckt upp rörelsen på sin nuvarande höga nivå, och hon, som offrat så mycket för sina idéer och med sin agitatoriska förmåga uträttat så mycket för hela den finska arbetarörelsen.

Tjänarinnehemmet kan givetvis ej existera på de obetydliga medel som flyta in av obetydliga gäster, då avgiften är så låg, utan har man lyckats få kom-

munanslag till detsamma, senaste året 1,745 mark. Dessutom finns, som jag förut nämnt, i samband med hemmet en stryk- och tvättinrättning och behållningen tillfaller hemmet. Här sysselsätts 10 flickor, präktiga, klassmedvetna kamrater, som med glädje arbeta för sin sak. De dagar vi tillbringade hos dem glömma vi sent.

Så besökte vi Hälsingfors »Folkets Hus». Dess festsal rymmer 1,200 personer och är fullsatt varje kväll till föredrag, konserter och dylikt. Kooperationsen var även här en mönsterrörelse och dess affärer glänsande. Så deltog vi i ett samkväm som var anordnat av de socialdemokratiska ungdomsklubbarna. Det var en härlig stämning och vi kommo även här i beröring med flera präktiga partivänner, vars bekantkap i och för sig är ett värde för livet.

När vi sedan lämnade Hälsingfors voro alla kamraterna från Tjänarinnehemmet nere vid båten och deras sista ord voro: »Hälsa kamraterna i Sverige». Och det är denna hälsning jag här vill framföra, samtidigt jag vill tyda det som en mening: »Gören I som vi ha gjort!» Ty skulle det ej behövas ett sådant hem här i Stockholm? Jo, förvisso, så länge samhället »är som det är». Så länge den eventualiteten kan inträffa att en stackars tjänstflicka ej vet vart hon skall ta vägen då hon söker plats — ibland står hon utan tak över huvudet — ja, så länge det ej fins mänskliga rättigheter för de fattiga, ja så länge behöva vi hem som kunna ta hand om dem. Kanske många flickor skulle blivit räddade undan det värsta sociala eländet: prostitutionen, om det i nödens stund funnits en tillflykt. Men för att kunna åstadkomma något liknande här fordras först och främst pengar, men även i lika hög grad en stark organisation, med vakna, målmedvetna kvinnor bakom våra krav. Då skola, ja, då måste vi vinna bättre förhållanden. Vi skola lära av finnarna. Vi ha nog hänförelse och entusiasm, men den starka uthållighet, som utmärker finnarna, den äga vi tyvärr ej. Dock skola vi ej misströsta, utan ta i med nya tag. Vi ha ett stort arbetsfält att verka i, och vår lilla organisation här i Stockholm har både uthållighet och entusiasm för sin sak, eljest skulle den ej existera nu, så svårt som dess arbete är.

Emellertid anordnar Stockholms tjänarinneförening en basar till förmån för sin verksamhet lördagen och söndagen den 28, 29 okt. och vi hoppas att »Morgonbris» läsarinna ej glömma bort oss utan göra oss ett besök å vår lokal, Tunnelgatan 14, 2 tr. Tjänarinneföreningen behöver uppmuntran och vem skulle förstå våra krav om ej kvinnorna?

Vi hoppas även på seger i framtiden för våra ideer, trots att det nu många gånger ser mörkt ut. Vi få kanske aldrig se frukterna av vårt ringa arbete, men väl våra efterkommande, och har man lyckats uträtta något för framtiden har man ej levat sitt liv för-gäves.

Hanna Grönvall.

Arbetarhustrun och fackföreningsrörelsen.

»Hjälp dig själv, så hjälper dig ock gud», har en vis man sagt. Hur kan arbetaren bäst hjälpa sig själv? Jo, genom organisation — sammanslutning, annars icke, ty vi ha kommit dithän, att ingen arbetare kan som *enskild* förbättra sin ställning i nämnvärd grad.

Har arbetaren verklig orsak att på detta sätt tillvarataga sina intressen; avkastar icke hans arbete sådan vinst, att han kan leva under drägliga förhållanden, få sitt dagliga bröd med vad därtill hörer; äro livsmedelsprisen ställda i nivå med hans arbetsförtjänst? Frågor, som i första hand ställas till de tusenden av arbetarhustrur, som dag och natt grubbla över hur de skola få mannens veckoförtjänst att räcka till det allra nödvändigaste. Fråga de hustrur, som äro tvingade att arbeta i fabrik eller annorstädes, undandragande hem och barn sin omsorg.

Fråga dem, som måste väcka sitt barn vid 5-tiden om morgonen för att sälja morgontidningen innan skolan börjar, med följd att barnet somnar under lektionen av trötthet och hunger och får lågt betyg i flit och uppförande. Alla dessa skola svara att förtjänsten ej försår till det allra nödvändigaste.

Hela familjen måste försäka; hustrun mest; barnen få börja arbeta långt innan skoltiden är slut, undernärda och klena som de i flesta fall äro. Hustrun kan ej genom all sin strävan och omtanke få det att gå ihop, hon blir slö och likgiltig, hennes energi är missbrukad; hon blir förebrädd för vårdslöshet, likgiltighet och intresselöshet. Vem kastar första stenen? Det måste mer än mänskliga krafter till att bestå under sådana förhållanden. Ingen har rätt att förundra sig över dem som duka under. Kvinnorna, som obestritt lida mest i detta — milt talat — *elände*, borde vara de första som insågo att *här är hjälp av nöden*. Oförtövat måste våra män in i organisationerna för att kunna kräva ut rättvisa på alla områden, för att vi må kunna få leva och bo som människor anstår, vara hemma och sköta vårt hem och våra barn; att vi må kunna få vila en stund utan bekymmer och även någon gång gå på en teater, en konsert eller föreläsning tillsammans med vår familj — med ett ord att vi få vara människor och icke förpinade, utslitna stackare, åldrade redan i de bästa åren. Och kvinnan skulle här göra den stora insats hon är mäktig. Hustrun skulle vara en daglig agitator bland sin man och sina barn, tillhålla dem att ingå i sina organisationer, men aldrig stå hindrande. Sår hon i vägen, så hindrar hon inte bara sina närmaste utan hela klassens frammarsch, ty alla måste vara med, alla stå eniga; då först kunna vi uträtta något.

De ekonomiska utgifter, som bli följden av medlemskap i fackförening, äro så försvinnande, jämförda med vad som är att vinna, så detta må inget hinder utgöra; dessa utgifter äro besparingar, avlagda för hårda tider, som kunna

stunda, arbetslöshet t. ex. Vidare skulle hon, om tid och krafter tillåta, själv tillhöra någon organisation, där arbetarklassens intressen alltid stode på dagordningen och skaffa sig kunskaper om de frågor, som äro ägnade att höja oss på alla områden. Allteftersom vi sätta oss in i förhållandena blir det oss en plikt att efter förmåga söka förverkliga arbetarklassens ekonomiska och sociala höjande. Men det blir ej uteslutande plikt; genom umgänge och tankeutbyte bland meningsfränder blir det ock ett nöje, som alstrar ett rikare liv. Man får vidare vyer, lär att bortse från småsaker, som man eljest skulle fäst sig vid och oroat sig och andra med. Det vore här så många synpunkter att framdraga, men det får vara nog med att uppmana kvinnorna, gifta som ogifta: slut er till arbetarrörelsen och stöd den som varande det enda medlet till en ny tid!

Det anmärkes: »Man ser inga förbättringar på lång tid, det går så sakta att reformera.» — Det beror alldeles på oss själva hur fort det kommer att gå; i den mån som arbetarnas organisation och upplysning växer komma reformerna. Arbetaren skall själv befria sig, ingen annan gör det; det är ett jättearbete, men det är också jättekrafter som stå till förfogande — om vi bruka dem.

Det vore mycket att tillägga, men plats och tid tillåter icke. En allvarlig vädjan göres till alla kvinnor ur arbetarklassen: gör vad ni kunna för att främja våra gemensamma intressen; tillhåll edra män att ingå i fackföreningen, lär er själva och dem att inse, att det är en skam att stå utanför och låta andra kamrater kämpa för sig. Slut er till den socialdemokratiska kvinnoorganisation, som finnes, där vi kvinnor kunna lära oss nödvändigheten av ett samarbete med männen och på det att vi på ett effektivt sätt må utnyttja vår förmåga. Vi kvinnor ha även mycket att säga varandra i alla de spörsmål, som röra oss speciellt. Det har ofta sagts att kvinnan ej kan ha ordet mer än vid kafferepet, men den satsen bortfaller allt mer, ty efter som kvinnan får lov att deltaga i allvarliga frågor bli hennes intressen av gedignare art än att de kunna bli tillfredsställda med skvallret på en kaffebjudning.

Så till sist endast några ord till männen. Gör allt vad på er ankommer för att kvinnan må kunna få vara med i våra gemensamma strider och fröjder; det beror till stor del på männen att kvinnorna ännu i så stor utsträckning stå oförstående och hämmande för våra ideer. Hade var man gjort sin plikt härvidlag, skulle våra organisationer sett annorlunda ut, såväl de kvinnligas som männens. Det kan ju hända att det vid många tillfällen och på många ställen är en otacksam jordmån, men tag ändå edra kvinnor med ut på fester, föredrag och diskussionsmöten och gör det möjligt för dem att vara med i vår rörelse. Ljuset har allt för länge stått under skäppan, nu må det tagas fram för att lysa och vägleda även kvinnorna.

(Ny Tid.)

S. Arivle.

Riksdagsmannavalens slutresultat.

En glänsande seger för socialdemokratin.

När högern förstod att en reformering av den gamla censusvalrätten ej längre kunde uppskjutas, vid risk av att demokratin om ytterligare några år skulle genomdriva en ännu radikalare reform, då »löste» den genom hr Lindman rösträttsfrågan. Reformen tog sig icke så illa ut. Valmanskåren skulle ökas från 400,000 till 1,000,000 och det skulle ej längre med så starka skäl som förr kunna sägas, att medborgarrätt i Sverige heter pengar. Högern hade dock ej varit sig själv — bevakaren av rikemansklassens intressen framför det allmänna — om den givit hel och full rättvisa. Den måste ha garantier mot allt för omfattande och snabba omgestaltningar. Och så fann den först upp enkelproportionalismen, som skulle lämna första kammaren orubbad och samtidigt garantera ett ganska manstarkt högerannex i den folkvalda. Den märkte dock snart att budet var för lågt och gick därför affärsmässigt ett steg längre: till dubbelproportionalismen och den graderade skalans reformering från 100-gradig till 40-gradig. En författnings-

revision sålunda enligt högersns sinne, med ytterligare garantier i höjt åldersstreck, skattestreck, fattigvårdsstreck, värnpliktsstreck, konkursstreck och — framför allt — könsstreck. Så garderad trodde högern att dess reform skulle bli tämligen ofarlig och den gick med glatt mod ut i 1911 års valkamp, där den första allvarliga prövningen av det nya skulle ske. Att några få platser skulle förloras för andra kammarens höger, det räknade man med. Men även den pessimistiske Mallmin trodde att åtminstone 78 högermän skulle taga säte i den nya andra kammaren.

Nu har folket i val talat. Och det talet har format sig till en förkrossande dom över högersns fåvalde, över militarismens, klasslagstiftningens och brödfördyringens parti. Båda vänsterpartierna ha ryckt storartat fram, men mest storlagen är socialdemokratin framryckning. En jämförelse med 1908 års val illustrerar detta förträffligt och vi ha därför här gjort en tabellarisk sammanställning av de olika partiernas röstetal då och nu. Den ter sig sålunda:

	1908			1911		
	Socialdemokrater.	Liberaler.	Höger.	Socialdemokrater.	Liberaler.	Höger.
Stockholms stad	14,487	6,250	8,399	16,105	8,811	9,472
Stockholms län	2,271	3,532	3,788	7,289	6,603	5,615
Uppsala län	1,151	3,216	2,847	4,753	7,644	4,411
Södermanlands län	2,919	5,054	3,126	8,564	9,937	3,748
Östergötlands län	1,853	5,539	9,377	11,034	11,797	12,267
Jönköpings län	---	3,510	9,290	4,070	8,742	14,444
Kronobergs län	248	925	5,779	3,376	5,483	10,004
Kalmar län	---	993	6,739	3,204	8,726	11,900
Gottlands län	---	109	893	600	1,643	2,830
Blekinge län	---	3,402	3,367	3,331	4,264	4,657
Kristianstads län	---	6,343	5,980	6,794	14,081	7,242
Malmöhus län	13,154	8,712	16,723	23,938	13,302	14,393
Hallands län	---	2,945	3,402	3,025	5,288	8,425
Göteborg. o. Bohus län	3,404	7,982	10,531	7,229	10,977	13,297
Älfsborgs län	1,084	3,768	7,189	5,734	14,120	15,894
Skaraborgs län	---	3,242	6,027	3,683	15,276	11,432
Värmlands län	1,885	8,015	4,300	8,598	15,148	5,239
Örebro län	2,474	7,094	3,086	7,869	10,744	4,688
Västmanlands län	3,780	4,102	3,415	8,098	8,109	4,283
Kopparbergs län	3,004	5,683	4,418	10,252	10,303	4,502
Gäffleborgs län	2,554	10,276	2,545	12,744	11,188	4,843
Västernorrlands län	---	8,078	3,959	5,631	13,796	5,682
Jämtlands län	---	3,398	1,613	2,365	9,541	2,595
Västerbottens län	---	5,186	2,301	325	12,139	4,447
Norrbottnens län	842	3,954	943	4,169	4,465	1,937
Summa	55,110	121,308	130,037	172,780	242,127	188,247

Även om man tager i betraktande att 1908 en del socialdemokratiska valmän röstade på liberala kandidater, i kretsar

där vårt parti ej gick självständigt fram, och att vårt verkliga röstetal då uppgick till kanske 70,000, så kan dock

konstateras att tillväxten varit den relativt största för vårt parti. Vi ha nått upp i ett röstetal som utgör 28,65 % av alla i valet deltagande. Än mera glädjande är att vår valmanskår icke längre består enbart utav industriarbetare, utan med oss har också gått massor av landsbygdens fattiga folk: lantarbetare, torpare och småbönder. Från orter där man minst annat det har kommit vackra röstetal på våra listor. Det har varit en första gemensam frammarsch av industriens och landsbygdens arbetande folk — det avgörande steget mot socialdemokratin som det stora folkpartiet.

Även liberalerna ha goda skäl att jubla över valutgången, om också deras mandatantal blivit vid det förutvarande. Högern däremot kan med känsla och övertygelse beklaga sitt öde. En ringa bråkdel av de nya valmännen ha lyssnat till dess paroller och den får finna sig uti att i fråga om mandatantal vara upphunnen av socialdemokraterna, samhällsfienderna, omstörtarna, för vilka den med sådan energi sökt skrämja särskilt landsbygdens valmän.

Partiställningen i andra kammaren förr och nu ter sig sålunda:

	1908	1911
Socialdemokrater.....	35	64
Liberaler.....	102	102
Höger	93	64
Summa	230	230

Vårt parti har således en nettovinst på 29 mandat och högern en lika stor nettoförlust. Det är en fullständig överraskande omkastning. Den samverkande vänstern återvänder från valslaget så manstarkt att den jämte de 32 meningsfränderna — 4 socialdemokrater och 28 liberaler — i första kammaren behärskar t. o. m. *de gemensamma voteringsarna*. Även denna grund för högerregementet, som det själv hoppades kunna bygga på åtskilliga år framåt, blev således undanryckt. Den Lindmanska ministären hade nog besinning och klokhets kvar att taga den enkla konsekvensen härav och avgå.

När detta skrives, håller det liberala partiets ledare, hr Karl Staaff, på att förbereda den nya ministären. Vårt parti kommer säkerligen att anmodas att taga del i regeringsansvaret genom att sända en eller annan av våra män in i ministären. Det lider intet tvivel om att svaret på en sådan hänvändelse blir avvisande, att det kommer att sägas ifrån att den nuvarande situationen icke inbjuder till eller påkallar en så utomordentlig åtgärd. Men givetvis kom-

mer vårt parti att i riksdagen stödja den liberala ministären om den genom sammansättning, program och kommande handlingar visar vilja och förmåga att föra klar demokratisk reformpolitik. I annat fall har vårt parti sin ställning given som oppositionsparti alltjämt, med klar och bestämd front mot alla försök att under liberal skylt fortfarande föra högerpolitik.

Högerväldet är brutet, det är det f. n. vissa. Socialdemokratin har segerrikt gått ur den första kraftmätningen under det nya valsättet. Men ännu väntar oss mycket arbete och nya segrar. Breda folklager ha skänkt oss sitt förtroende och nya massor stå beredda att slunga sin tvekan och ge sig helt åt socialdemokratin. Medvetandet om allt detta må föda stark ansvarskänsla men också glada förhoppningar, som ge kraft till nya, kraftiga insatser i befrielsearbetet.

Stockholm den 3 okt. 1911.

P. A. H—n.

Skyldigheter utan rättigheter.

Fast valen denna gången nu äro slutförda och den storm som föregått desamma bedarrat, få vi icke lägga oss till ro på de lagrar som denna "allmänna" rösträtt förhjulpt oss till. Allra minst kvinnorna, som ju inte ens ha denna rösträtt med streek och på sina platser 80 procent utestängda.

En kvinnlig kvinnorösträttskämpe yttrade en gång att hon ville att kvinnorna också skulle ha rösträtt — icke därför, att hon tyckte kvinnorna voro så utnärkta, utan därför att hon tyckte att männen icke voro så märkvärdiga. Så är det väl också. Ty icke äro väl männen födda så färdiga med allting och så intelligenta, de ha väl också fått, som det heter, krypa tills de lärt sig gå. Vad arbetareklassens män beträffar har det ju speciellt med tanken på rösträtten om dem framhållits, att medvetandet hos dem om att de äga rätt till deltagande i och avgörande av sitt lands öden skulle komma att få en god och fostrande inverkan på dem, skulle väcka såväl deras ansvarskänsla som deras kunskapsbegär. Att detta även skulle bli fallet med kvinnorna ha vi väl ännu ingen rimlig anledning att betvivla. Ger rösträtten mannen trygghet mot förtryck och orättvisor, sätter den honom i stånd till att få ändring i för sin klass tyngande lagbestämmelser och hjälper honom att intaga den plats i livet han bäst är ägnad att fylla, så måste man väl, när man icke vill ge densamma åt kvinnorna antingen mena, att de för sin del icke ha något i den vägen att taga vara på, eller också

förmäna man dem öppet denna förmån. Ett något brutalt sätt att gå tillväga är detta sista ju visserligen. Men man har nu så länge i den sociala kamp, som färgar våra dagar, tränat sig i denna ädla sport, att man på visst håll bör känna sig ganska hemmastadd på området.

När kvinnorna påpeka att det är så många för dem speciella livsfrågor, som vid avgörandet kräver deras närvaro och medbestämmanderätt så svaras det, att sådant förstår den nuvarande manliga regimen lika bra. Inger tvivlar på att den förstår de olika frågorna, men man har med skäl länge tvivlat på, att majoriteten av densamma vill att dessa skola få någon annan

PLÅGAN

(-LA TOURMENTE-)

Skulptur av fransk konstnär.

lösning, än vad hittills varit fallet. Vi ha länge förstätt att med den sammansättning vår lagstiftande församling nu har, kan i stort sett icke mycket av gagn bli utträttat, vare sig för arbetarklassen som sådan, eller för kvinnan som kön.

Det ligger också oärlighet bakom den vackra deklamationen, att kvinnan icke skall blanda sig i allmänna spörsmål, därför att hennes krafter icke räcka till för dessa, hennes späda byggnad är ämnad för hemmet, där bör hon som hittills stanna och förbliva dess skyddsängel och strålande sol. Det är oärligt därför, att för varje dag som går veta vi, att just inom hemmet det nu finnas kvinnor, som aldrig få veta vad detta begrepp innebär och detta på grund av att den arbetsbörda de inom eller utom detsamma ha sig

pålagd är dem för tung. Men mot det slagets överansträngning av kvinnans krafter har man ingenting att invända och har man från det hållet aldrig höjt sin röst för att protestera emot, kanske därför att denna risk endast är till för den fattiga, för sitt bröd arbetande kvinnan.

Vi kunna icke längre leva på lögnen från de granna skåltalen om kvinnans skönhet, ljuvhet och stora makt som kvinna, ty hennes skönhet och hennes ljuvhet hjälper henne aldrig i normala fall, i den brutala kampen för bröd. Endast den grövsta okunnighet måste vara orsak till att man icke kan fatta, att hennes kvinnlighet icke behöver lida av, att hon lever under goda förhållanden i alla avseenden samt att hennes förstånd fungerar. Eller vad ljuvt och vackert ligger det i att vara fattig till både kropp och själ?

Men man frågar helt visst: Skola då kvinnorna verkligen en gång bliva så eniga om att avskaffa alla dessa avarter på den nuvarande samhällskroppen? På detta kan man nog, utan fara att misstaga sig, svara nej. Klassmotsättningarna skola helt visst då som förut skäras till det yttersta, när striden står om de olika partiernas intressen. Och därom står ju alltid striden. Den icke arbetande kvinnan, av Strindberg döpt till parasitkvinnan, skall helt visst, med sin rätt att rösta, förbli vad hon är och alltid varit, nämligen skylten för sin mans inkomster, den bekväma husfrun (för att nu nämna hennes ovillighet att arbeta med ett lindrigt namn), som visserligen föder sin mans barn, men låter andra amma, sköta och uppfostra dem och således icke verkar på något annat sätt med sin tillvaro, än genom sin sexuella motsvarighet till mannen. Dock, allt detta veta vi ju redan och det kan aldrig bli orsaken till att icke den kvinna, vilken icke begär bättre än att få arbeta, men som vill ha skäligen betalt för vad hon uträttar, skulle föra sin kamp till slut, så långt vi kunna skönja dess slut nämligen.

En klok samhällsstyrelse borde väl emellertid först och främst tillgodose deras intressen, vilka ha någon betydelse för samhället, nämligen de, som lämna sin tribut till detsamma genom nyttigt arbete. Och så sant som den socialekonomiska sanningen än består, att samarbetet är en nödvändig produkt av ett samhälles existens, såväl som en nödvändig förutsättning för dess sunda och snabba utveckling, så sant är det också att kvinnans nyttiga arbete, vilken form det än må taga, har sitt värde och att hennes insatser på alla områden kunna vi icke undvara. Man må sedan måla ut henne i så avskräckande färger som helst, det blir hennes sak att med sina handlingar bevisa, att ryktet icke talade sanning. Nu närmast har hon det viktiga värvet att fylla med att bidra till framskapandet av de förhållanden, vilka skola göra det möjligt att sprida

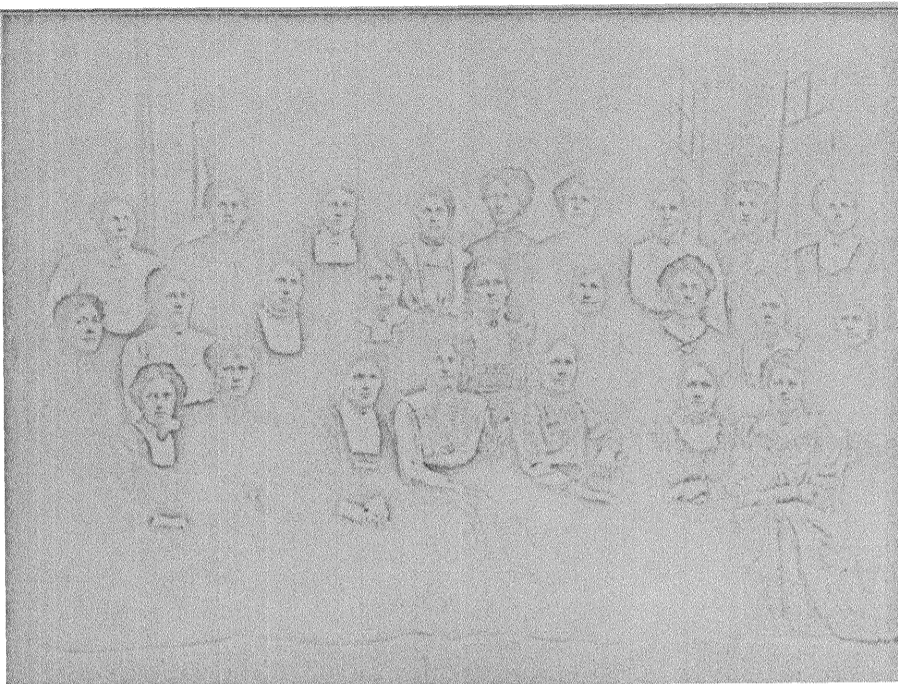

kunskaper i gamla och unga sinen om sådant, som vi alla måste veta för att kunna känna den pockande lusten efter mera och åter mera andligt bröd. Kampen för den andliga födan måste vi låta gå hand i hand med kampen för den lekamliga. Icke ett ögonblick få vi sätta dem åt sidan för varandra, ty utgången av den ekonomiska striden beror på hur den föres och föras klokt, väl och värdigt kan den endast, när vi äro medvetna om såväl vad vi vilja, som varför vi ha rätt att vilja det vi vill.

Vägen till våra kvinnor, som skall vandras för att ge dem de upplysningar de måste ha för att kunna se och förstå företeelserna omkring sig, är i hög grad otillgänglig och svår att gå, igenväxt som den är av generationers fördomar, ovetenhet och falska blygsamhet. Icke sällan är den också icke blott mödosam utan även otacksam. Först och främst måste vi opponera mot misstanken, som socialismen om hönernas jord, att vi vilja ta hemmet ifrån dem, eller taga dem ifrån hemmet. Tvärtom, hon skall få veta att den uppgiften var den naturliga och därför också den vackraste för henne. Men hon skall också få veta, vad de flesta inte vet, att det kallet är så ansvarsfullt och av så gränslöst stor betydelse för våra barn och deras framtid och väl och för samhället i sin helhet, att det icke borde få läggas i händerna på en enda undermålig. Ty näst det att det är på den ekonomiska oberoendet, som ett gott hem kan grundas, kommer detta att de som där bygga och bo måste själva ha förutsättningarna för att kunna framskapa det mått av lycka som icke överstiger mänskliga krafter, mänsklig vilja. Endast därarna tro att yttre effekter kunna framskapa en varaktig lyckokänsla. Äro vi icke mäktiga att fatta lyckan i först och främst harmonin med oss själva och sedan med det som omger oss, då ha vi antingen icke förstått dess väsen eller också är dess väsen icke nog för oss.

Det skall upplysas alla dessa många hundratusen kvinnor, gifta och ogifta, att hemmets mening är en annan än att vara kvinnans försörjningsanstalt, där det icke återigen blir hela hennes livs helvete. Eller också mannens. Eller bådas. Det är ett område som fordrar flitiga händer, kloka tankar och ärliga viljor att vända allt till det bästa. Och framför allt annat ligger där vikten vid att de själar, som där få sin första daning för sin mänskliga växt, behandlas med varsamhet och klart förstånd.

I detta invecklade maskineri är det som kvinnan enligt någorlunda samstämmiga utsagor nu så väl passar, men för detsamma skulle hon, såsom det säges, icke komma att passa om hon finge medborgerliga rättigheter, motsvarande de skyl-

LYSEKILS SOC.-DEM. KVINNOKLUBB

digheter hon ikläder sig som skattebetalerska till stat och kommun.

När tiderna ändra sig måste människorna helt naturligt söka nya vägar för sin verksamhet. Och tiderna ha ändrat sig mycket och numera ändra de sig också snabbt: Maskinerna spinn garnet, väva tygerna, baka brödet o. s. v. och taga således mycket av detta arbete ifrån kvinnan. Alltså är det icke heller sant, när man säger, att kvinnan börjat intränga på mannens arbetsfält, utan det är i stället han, som måst börja att intränga på hennes förr inom hemmet givna arbete.

Ett system, som kvinnan också måste få genomfört, är detta som bjuder lika lön för lika arbete, då ju det enda rätta är att ett arbete värderas efter som det är utfört och icke som nu efter vem som utför detsamma.

Selma Lagerlöf höll på kvinnokongressen i Stockholm ett tal, av vilket man väl på förhand icke hoppats så mycket av direkta inlägg och synpunkter på den egentliga frågan, som kongressen avhandlade, då ju dr Lagerlöf aldrig aktivt deltagit i kvinnorörelsens dagliga vingårdsarbete.

Men man skulle komma underfund med att Selma Lagerlöf också är kvinnosakskvinna, hur befängt detta än kan låta för alla dem, som i denna rörelse icke se något annat än utslag av härsklustnad och hysteri.

Även Ellen Key är ju kvinnornas sak även som kvinnofrågan varmt hängiven. Hon har haft tid att i sitt stora och ärliga arbete för hela släktets bästa även särskilja de olika folkrörelserna inom sin tid och skänka dem sin rika hjälp, där det behövs, fastän hon ju alltid haft vidare vyer än de kunna ha, som äro upptagna av arbetet att tum för tum dragas med detaljerna.

Selma Lagerlöf erkänner emellertid, som sig bör, mannens tragna och stora arbete i statens tjänst. Men hon

undrar samtidigt, om icke kvinnan just nu också kan behövas i detta arbete, på det att i staten de hem för den enskilde må bli förverkligade, som vi önska. Och hon bekräftar också, att dessa hem icke finnas, ty funnos de, då vore mänskligheten vid målet.

Och hon frågar:

Var är den stat, där ej barn förgås, där alla bliva omhuldade och fostrade med den mildhet, som är barns rätt? Var är den stat, där de gamla bjudas en fri och god ålderdom, var den stat som straffar ej för att hämnas utan för att uppfostra, som det tillkommer vidsynta och kloka människor? Var är den stat som tager vara på alla begåvningar, där alla olyckliga bli lika omhuldade som de framgångsrika? Var finns den stat, som tillåter alla att leva sitt fria liv, var den som ej låter någon gå till spillo?

Här svarar hon också sig själv, att den staten finnes ännu ej, därom vittnar det dova hatet, ropet nedifrån, klagan från de arbetslösa, utvandringen:

* * *

Om man i stället för de vackra låtarna om, att kvinnan skall stå under mannens beskydd, hans starka arm skall värna hennes spröda väsen, ville förstå, att det bästa manliga beskydd och den bästa hjälp han kunde ge henne vore, icke att bära henne på sina händer, ty den leken varar sällan länge, och hans händer skola för övrigt icke räcka till, utan om han ville lära henne, att det är en lika skön känsla att kunna gå själv som att bli buren, och att det är härligt att tänka egna tankar. Men allt detta i ödmjukhet dock och utan självförhävelse — slaven som viskade sin höge herre i örat om dennes dödlighet, hade också en stor uppgift. De män, som dock trots alla ändrade tidsförhållanden vilja ha sin "sanna kvinna", d. v. s. den bortskämda och okunniga parasiten, som äter hans mat, föder hans barn, talar med hans tunga och klär sig för hans pengar, böra emellertid icke för-

tvivla, ty alltid blir det över en liten gas åt dem, grundligare sker inte utvecklingen.

Det säges om en skön själ, att den har sin egen underbara doft och så är det också med den idé, vilken har rättfärdighetens färger på sin fana. Det gives ett lösenord, under vilket alla människor borde kunna samlas och ge sitt ärliga handslag och sina personliga insatser: Rätt åt alla. Men alla människor äro icke ärliga eller tvingas av omständigheternas makt att icke vara det.

Det andra, eller rättare det första medlet, som vi ha att lita till, är hänförelsen för vår sak, en hänförelse som endast kan fändas av den vissheten att vi gå med sanningen, ty med Mäster Olof säga vi, att en lögn har ännu aldrig eldat en människosjäl. Det är denna hänförelse, som hjälpt arbetaren över de många och svåra hindren, det är den som gjort det möjligt för honom att bringa alla de personliga och ekonomiska offer, som bringats. — När männen inom vår rörelse kunnat uträtta så stora verk med sina insatser på alla dessa områden, då bör också kvinnan kunna göra detsamma. Hennes tro, hänförelse och offerlusta är säkert icke mindre än mannens, bara man ger henne något att tro på, hänförras av eller, om så behövs, offras för.

Ellen Key har i sina Livslinjer förspätt den dag, då ett självmord av det slag, som ju nu hör till dagens ordning — d. v. s. orsakat av samhäl-

lets försummelser emot sina medlemmar — skall komma att uppskaka samhället som nu ett bombattentat eller en bankkrasch, och det är alla rättfärdighetssökande människors plikt att söka, var och en efter sin förmåga, framskapa denna dag. J. S—m.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Lysekils kvinnoklubb.

Efter föredrag av redaktör Axel Ljungberg över ämnet »Nödvändigheten av sammanslutning bland kvinnorna» bildades Lysekils soc.-dem. kvinnoklubb tisdagen den 17 nov. 1908. Alltså snart tre år gammal. Ännu ett barn, kan man säga, men ett starkt och friskt barn. Klubben består för närvarande av ett trettiotal energiska och viljestarka kvinnor, som nog komma att hålla trearingen vid liv.

Inom klubben har under dessa år hållits en mängd nyttiga och lärorika uppläsningar av klubbens egna medlemmar samt förekommit diskussioner över olika ämnen. För agitationen har klubben gjort vad den förmått genom att utdela gratisbroschyrer och genom försäljning av »Morgonbris», samma tidning som skall bringa en påstötning till alla kvinnor landet runt att deltaga i vårt arbete, samt lära dem inse nödvändigheten av en sammanslutning bland kvinnorna.

Med partihälsning till alla kvinnoklubbar landet runt. S. A. E.

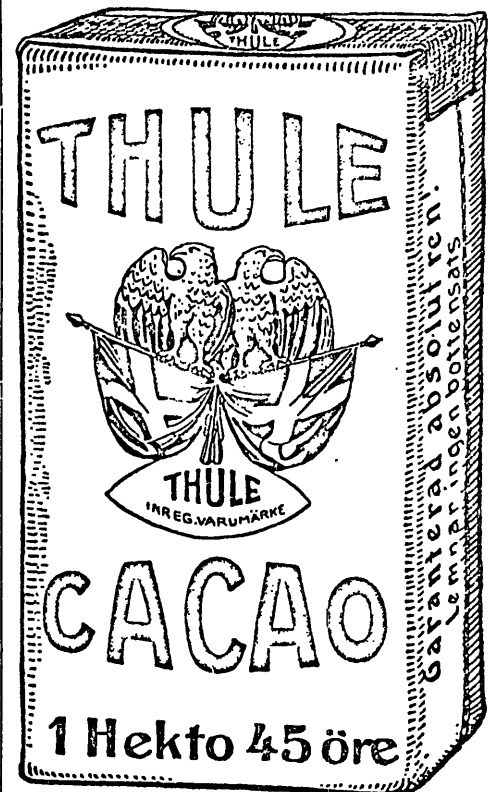
Från Örebro Kvinnoklubb.

(Genom Elisabeth Karlsson.)

Klubben har på sitt senaste möte behandlat frågan om »Sedlighetspolisens brutala beteende».

På samma möte diskuterades även hyresvärdarnas förföljelser mot barnrika familjer och uttalades en protest mot de hyresvärdar som trakassera familjer med en stor barnskara, vilka nog på alla sätt just för de

Drick alltid

A.-B. Förenade chokladfabriker, Stockholm.

många barnens skull ha det rätt bekymmersamt. Då det nuvarande samhället behöver så många slavar och en agitation, som går ut på att söka hindra barnantalets stora ökning, är förbjuden, borde en dylik förföljelse vara otänkbar. Vidare framhölls den tanken att egnahemsfrågan, rätt realiserad, skulle bidraga till bättre förhållanden i berörda avseende.

Några lösryckta blad ur I. A. Davidsons bok: Guldåldern i forntid och framtid eller Huru raser födas och dö.

När våra motståndare till de kommunistiska och socialistiska idéerna ständigt säga: »Den privatkapitalistiska samhällsutvecklingen är nödvändig för att framskapa och underhålla den mänskliga kulturen, denna skulle gå under om ej det egna förvärvsbegäret finge fritt utvecklas», kan det ju vara av intresse, särskilt för oss kvinnor, att få veta, att det för många tusentals år sedan fanns här i Europa folkkraser med ett kommunistiskt, på matriarkatet vilande samhällsskick. Och att dessa folks andliga kultur stod mycket högt.

Jag vill här ur I. A. Davidsons inom kort utkommande bok ge Morgonbris' läsarinor en liten aning om hur det såg ut i världen då det matriarkaliskt-kommunistiska samhällsskicket var förhärskande.

(Men först en förklaring över ordet »matriarkat». Det betyder helt enkelt »modersvälde» ett samhällsskick, där kvinnan står fullt jämbördig med, ja slundom dominerande över mannen.)

Denna samhällsform har man förut velat förvisa till tidsskeden, som stodo hart när på en barbarisk ståndpunkt. Det har nu, enligt nyare forskningar,

i stället kommit i dagen att vid den tiden som det matriarkaliskt-kommunistiska samhällsskicket existerade hos de s. k. medelhavsfolken i södra Europa stodo dessa folkkraser på en mycket hög kulturell ståndpunkt.

Man har jämt hört sägas att kommunismen varit en lägre samhällsform, passande för naturfolken, men alldeles oduglig för samhällen med hög kultur, och man har sökt påvisa att matriarkatet likaledes var en råare form för samhällets ordnande. Och så komma nyare tiders forskare och vända upp och ned på hela denna så vackert uppkonstruerade mening.

Till en första början, för miljoner år sedan, voro ju människorna att jämställa med djuren och arbetade sig under oerhörda strider upp på en högre ståndpunkt. Under denna tid voro de även råa och vilda och saknade ordnade samhällsformer. Men sedan finna vi, hur under den »matriarkaliskt-kommunistiska epoken» här i Europa det skapades en hög kultur och ett lyckligt samhällsskick som gjorde människorna goda och lyckliga. Och det är denna tid som författaren anser givit upphov till sagan om »guldåldern».

»Det var en kort men lysande tid i mänsklighetens historia, denna matriarkalets tid. På sin höjd torde den kunna räknas till ett par tusen år», säges det. Men under denna tid levde majoriteten av individerna i Europa och Asien lyck-

liga och nöjda med sin tillvaro. Aldrig tillföre hade livsglädjen besjälade människorna, och denna livsglädje, som var följden av ett sunt, hygieniskt liv och ett sunt och vinstgivande arbete: åkerbruk, satte spår i människans karaktär. Den tidens människor voro lika visa och goda som glada och arbetsamma. »Glad och god skall människan vara, medan hon bidar döden», säger Viktor Rydberg. Den tidens människor hade förvisso förverkligat denna maxim.

De gamla klassiska författarna tala om denna tidsperiod under namn av »guldåldern».

Vad som för oss har särskilt intresse är just att författaren med stöd av nyare forskningar påvisar att den uppfattning är grundfalsk att den matriarkaliskt-kommunistiska samhällsformen skulle vara en lägre form.

Visserligen fanns gemensam egendom även under den period, då människorna levde huvudsakligen av jakt och fiske, säger författaren, ja, även under nomadlivet och boskapsskötselns tid, men under denna tid utvecklades ingalunda de ädlare känslorna hos individerna, och släktet var lika barbariskt och rätt som det är ännu i dag hos många vilda folkstammar som hava gemensam egendom. Först sedan kvinnan uppfunnit åkerbruket, och hon därigenom blivit rätt uppskattad av mannen, först sedan kvinnorna fått medinflytande på samhällets utveckling och ledning och dieten ge-

Adresslista.

Soc.-dem. kvinnokongr. arbetsutskotts
ordförande.

Agda Östlund, Upplandsgatan 61, 3
tr., ö. g., Stockholm.

Morgonbris' redaktion:

Anna Lindhagen, Stockholm.

Morgonbris' expedition:

Signe Svensson, Upplandsgatan 85, 4
tr., Stockholm. Allm. tel. 244 36.

Soc.-dem. Kvinnoklubbar:

Ankarsrum: Fru Ida Karlsson, Mäsnegen.
Arvika: Fru Lydia Johansson, Fabriksga-
tan 38.

Billesholm: Fru Inez Jönsson, Gruvan 902.

Bjuv: Fru Karolina Persson, Kronan.

Boden: Fru Svea Ahlström, Lokstallet.

Bomhus: Fru Hulda Venngrén.

Borlänge—Domnarvet: Fru Anna Eriksson,
Bryggaregatan 11.

Boxholm: Emelia Lindvall, Flemminge.

Eskilstuna: Fru Ida Adamsson, Släggan 7.

Eslöv: Fru Elna Björklund, Tempelgatan 8.

Falkenberg: Fru Sofia Rylander, Kullen.

Frånö: Fru Lina Östlund.

Furulund: Frkn Betty Larsson.

Gellivara: Fru Emma Berglund, Lokstal-
larna.

Grängesberg: Fru Lovisa Björk, Norrmalm 6.

Gävle: Fru Signe Andersson, N. Kungsg. 27.

Göteborg: Fru Klara Verhage, Borgargat.
18, Olskroken.

Hallstahammar: Fru Agnes Boström, Fram-
näs 4.

Heby: Fru Hilda Löfgren, Storfors ås.

Hälsingborg: Fru Kristina Johansson, Karl
Krooksgatan 50.

Höganäs: Fru Kristina Engström.

Hudiksvall: Hildur Eriksson, Trädgårdsg. 120.

Karlshamn: Sofia Nilsson, Ättiksfabriken.

Karlstad: Märtha Henriksson, Café Verdandi.

Karlskoga: Fru Amalia Moberg, Folkets Hus.

Kiruna: Ordf. fru Petra Nilsson, Bostad 19.

Kassör fru Britta Sjölund, Bostad 134.

Kjävlinge: Fru Vendla Vahlberg.

Kvarnsveden: Fru Anna Johansson, Fol-
kets Hus.

Landskrona: Fru Ada Thuresson, N. In-
farisgatan 3.

Linköping: Fru Elna Samuelsson, Hjelm-
gatan 12.

Luleå: Fru Inga Hell, Magasinsgatan 20.

Lund: Fru Augusta Lindström, Östra Vall-
gatan 33.

Lysekil: Fru Sigrid Gruzell, Kyrkogatan 26.

Malmberget: Fru Alma Pettersson, A. Bårg-
fors lilla gård.

Malmö: Fru Mathilda Persson, Södra Lång-
gatan 9.

Morgongåva: Fru Tilda Larsson, n:r 3.

Motala: Fru Hilda Utter, Folkets Hus.

Norrahammar: Fru Elin Roström.

Norberg: Fru Hulda Gustafsson, Björkbyn.

Norrköping: Fru Olivia Vidén, Brödgat. 44.

Nyköping: Fru Math. Olsson, Skjutsarega-
tan 26.

Nynäshamn: Fru Karla Fabrikvist, Karlsro.

Ortviken: Frida Bäckström, Pettersvik, Sunds-
vall.

Oxelösund: Fru Cornelia Lindholm.

Persberg: Fru Lydia Nääs.

Ronneby: Fröken Rebecka Svensson.

Skromberga: Fru Betty Olsson, Folkets hus,
Ekeby.

Slottsbron: Fru Anna Ekstam.

Smedjebacken: Fru Hanna Sikström, Fol-
kets hus.

Sparreholm: Fru Anna Svensson, Hagag. 3.

Stockholm: Fröken Mattis Johansson, Ap-
pelbergsgatan 34.

Stockholms södra: Fru Anna Ljungberg,
Åsögatan 109 I.

Sundsvall: Fru Anna Larsson, Östermalm.

Svartöstad: Matilda Espling.

Södra Nyhamn: Fru Anna Andersson, Ess-
viks Hushållsförening.

Trelleborg: Fru Anna Hansson, V. Första-
den 47.

"Röda Björn"

är

det bästa putspulvret",
sade en husmor härom-
dagen, "det blankar
ögonblickligen, ger en
vacker o hållbar glans
åt metallerna."

Putspulvret Röda Björn

säljes överallt à 25 öre.

330. 1.

Uddevalla: Fru Ada Lind, Kämpegatan 6.

Västervik: Fru Hanna Larsson, Ekdalen 2.

Västerås: Fru Agnes Söderkvist, Marieberg.

Ystad: Fru Maria Nilsson, Trädgårdsg. 75.

Åby: Fru Elin Nyman, Kvarntorps Handels-
förening.

Åhus: Fru Ella Thorsson, Östra planteringen.

Åstorp: Fru Maria Eriksson.

Örebro: Fru Elisabet Karlsson, Slottsg. 28.

nom åkerbrukets överhandtagande för-
vandlats från övervägande kött diet till
övervägande, ja, rent av utslutande
vegetarisk diet, först då kunde en verk-
lig matriarkalisk-kommunistisk samhälls-
ordning börja inträda, först då kunde
kulturen på allvar börja uppblomma.

Och när det nu gäller att framskapa
ett lyckligare tillstånd i världen, den
nya guldåldern, säger författaren: »Där-
för, till sist, men ej minst, står vårt
hopp om »guldålderns» återkomst till
kvinnan. Ty kvinnan är ju dock *mo-
dern* till och den första fostrarinnan av
det kommande släktet. Det ligger där-
för stor vikt vid att kvinnan i alla land
vaknar upp och inser sitt människo-
värde.

Kvinnan måste inse att hon är för
mer än blott mannens slavinna eller
lyxföremål, förmer än »hona» eller köns-
varelse. Kvinnan måste sträva att ut-
bilda sin individualitet och sin intelli-
gens, sträva att bli *medborgarinna* och
att göra sina speciellt kvinnliga egen-
skaper gällande, även då det gäller det
stora samhället, staten, och ej blott inom
hemmets väggar. Ty samhället *behöver*
kvinnans syn på tingen likaväl som
mannens, i annat fall blir dess ledning
ensidig, samt i många avseenden för-
summad.

Det är glädjande att konstatera att
kvinnorna verkligen på senaste tiden
vaknat till insikt om sitt människo-
värde, men kvinnörelsen är dock

tyvärr ännu ej så omfattad som dess
vikt och betydelse kräva. »I mänsk-
lighetens evolution (utveckling)» säger
J. Rutgers, »betecknar kvinnans frigö-
relse ett jättelikt framsteg. Tryckte
fordom mödrarna på varje ny generation
under dess första mottagliga utvecklings-
år sin slavnatur, sin okunnighets, sin
vidskepelses stämpel, så att varje upp-
växande generation alltjämt ånyo måste
befria sig från det förlegade kramet, så
skall härnäst det medvetet, hygie-
niskt och vid läglig tidpunkt till liv
väckta släktet kunna utgå från den
ståndpunkt, till vilket det föregående
under sin utveckling hunnit och där
kvinnan då också befinner sig. *Den
människa utvecklingen kommer således
att förete en ständigt uppstigande kurva,
ej längre en evig sickacklinje*».

Först då när kvinnans frigörelse är
fullbordad, först då när kvinnan åtnjuter
samma ställning, samma rättigheter i
samhället som under det s. k. *matriar-
katets dagar*, först då stunda ånyo *guld-
ålderns* dagar, först då förverkligas
änglasångens löfte: Frid på jorden och
åt människorna en god vilja. Ty den
nya »guldåldern» torde komma att om-
fatta *hela jordens befolkning* och ej som
den forna: folken kring Medelhavet.
Men samma *samhällsform*, ehuru på ett
högre plan och med tekniska hjälpme-
del, om vilka vi ännu knappt kunna
drömma, torde komma att präglade även
»guldåldern» för hela mänskligheten.

Liksom under den »eneolitiska tiden»
torde även under den nya »guldåldern»
folken komma att leva i *fred* med var-
andra och de behöva under denna nya
»guldålder» ej befara något överfall av
främmande vilda raser, ty *alla* raserna
å vår jord hava nu nått samma bild-
ningsgrad och den enande organisationen,
som saknades mellan folken i
fortiden, det *gemensamma rådet* eller
världsparlamentet, torde under denna
nya »guldålder» hava förverkligats. Fol-
ken kunna därför *börja arrusta*, när
denna internationella *domstol* eller världs-
parlamentet (det må nu bli domstolen i
Haag eller någon annan) trätt i verk-
samhet, och den *eviga fredens* period
börjar, mänsklighetens *manndålder*,
om vilken profeterna i det gamla testa-
mentet sade, och vilken vår tids störste
siare, skalden *Viktor Hugo*, hänfört be-
skrev under namnet »Världens förenta
stater». Då förverkligas ock den dröm,
som den ädle tänkaren och skalden
Tennyson beskref i dessa strofer:

»Se, de sänkas krigets fanor inför *fredens*
altar, tänt
i nationernas förbundsrad, mänsklighe-
tens parlament,
där en upplyst samfundssanda krossar
våld och tyranni,
och av fridsäll världslag hägnad jorden
vilar, lugn och fri.»

Detta korta utdrag må vara nog för att
ge oss litet att tänka på! *Kata D—m.*

Aktiebolaget
Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.
Kommendörsgatan 25
Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.
Fleminggatan 59 B.

Depositions-Ränta } 5 proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4 1/2 proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Postsparbanken.

Statens garanti. Motböckerna
gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahållas.

**Kvinnan motarbetar
sitt eget bästa**

när hon avråder mannen att teckna försäk-
ring å sitt eget eller bättes makarnas liv. På
grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre
premier i **DE FÖRENADE**. Premiëbe-
frielse vid sjukdom och olycksfall, m fl. för-
måner.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden

— ömsesidigt —
STOCKHOLM.

**Folkpensionering.
Folkförsäkring.
Livförsäkring.**

En arbetarhustru
borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av stör-
sta fullkomning och ger största valuta.
Vi bjuda fullaste garanti för att de
med vårt firmamärke försedda maski-
nerna äro ett fabrikat, som på teknikens
nuvarande ståndpunkt är det högsta
som kan uppnås och överträffas icke
av något annat fabrikat. Särskilt för-
månlige betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Arbetarebanken Avdelningskontoret Kungsgatan 20.
Kassafack uthyras fr. 50 öre i månaden.

C. W. SCHUMACHER, Kungl. Hovleverantör
17 Norrlandsgatan 17
STOCKHOLM

SPIS- och KNÄCKEBRÖD

Många sorter, överträffade i välsmak och näringsvärde.

Följande utlåtande föreligger om dessa tillverkningar:

»På begäran av Herr Fabrikör C. W. Schumacher har jag under flera år upprepade gånger dels
övervakat tillverkningen av, dels analyserat av honom tillverkade sorter av *delikatess-spisbröd, spisbröd*
och *knäckebröd*.

Jag har därvid funnit, att dessa Herr C. W. Schumachers brödsorter på grund av
högt näringsvärde (hög halt av stärkelse och protein) *renhet* (frihet från främmande inbland-
ningar) samt *torrhet och mörlhet* (vattenhalt mindre än 10 procent)

äro att anse såsom stående i främsta rummet beträffande kvaliteten. Klilhalten är ringa och ej
större än den för prima bröd av dessa sorter normala.

Stockholm den 8 april 1911.

G. Lagerheim, Professor vid Stockholms Högskola.

OBS! "Svenska veckans" **Stella spisbröd** rekommenderas.
omtyckta nyhet

Bengt E. Pettersson

SKOMAGASINER

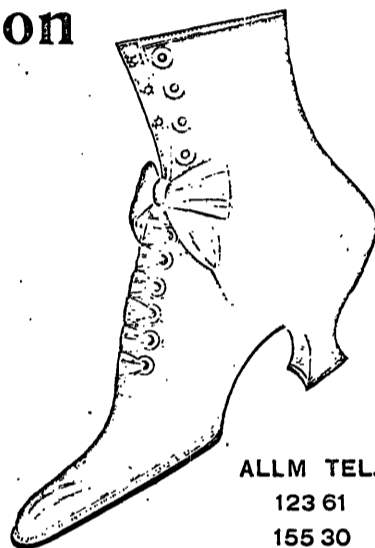
92 DROTTNINGGATAN 92

5 OLOFGATAN 5

Väl sorterat lager av starka, eleganta och
moderna skodon för damer och barn.

OBS! Alla slags beställningar emottagas och
utföras skyndsamt.

Reparationer emottagas och utföras väl och
billigt.

ALLM TEL.
123 61
155 30

Pyro hela världens enda
Fotogengaskök

som tänder sig självt utan pumpning
och brinner utan pumpning
med en liter fotogen på 12—13 timmar.

Enkelt och lättskött. Rök-, os- och explosionsfritt.

Pris 7 kr. Med pump för hastigt åstadkommande
av extra stor låga 8 kr.

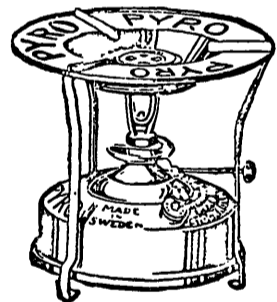
Lågskyddare vid överkokning och kokning i det fria 50 öre.

Alla Pyrokök säljas under full garanti
i Järn- och Bosättningsaffärer samt hos

Paul U. Bergströms A.-B. Drottninggatan 76,
STOCKHOLM.

Till landsorten mot postförskott.

Tillverkas och säljes i parti av Aktiebolaget Pyro, Stockholm.

**Malmbergets soc.-dem. Kvinno-
klubb** har ordinarie möten 2:dra och sista
måndagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Fol-
kets Hus. Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-
gen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl.
8,00 e. m. Styrelsen

**Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-
klubb** avhåller möte 1:sta och 3:dje månda-
gen i månaden i Folkets Hus' F-sal kl. 8 e. m.

Furulunds soc.-dem. kvinnoklubb
avhåller ordinarie möte tredje tisdagen
varje månad i godtemplarsalen kl. 1/2 8
e. m. Styrelsen.

Nyhetsmagasinet, Falköping.

— Nils Adamsson —

**Sanitetsmarknadens största
specialaffär.**

Alla kvinnor böra rekvirera priskuranter.
Filial i Centralpalatset, Stockholm.